

[Ministeren for offentlige arbejder.]

Saltholm måtte forudsætte en overenskomst med Sverige, der gav Danmark sikkerhed for at kunne råde over svensk luftrum i en sådan udstrækning, at en hensigtsmæssig udnyttelse af lufthavnsanlægget kunne opnås.

Regeringens forudsætning for gennemførelse af loven om en lufthavn på Saltholm var derfor, at man forinden kunne skabe rimelig sikkerhed for, at de fornødne overenskomster med Sverige om de angivne forhold kunne nås. Forhandlingerne herom førtes derfor sideløbende med folketingets behandling af Saltholmlovsforslaget, og inden folketingets vedtagelse af dette forelå de to overenskomster, som hermed forelægges det høje ting, derfor i endeligt udkast, og overenskomsterne blev underskrevet to dage efter folketingets vedtagelse af Saltholmloven.

Overenskomsternes indhold er derfor i det hele bekendt fra den foregående folketingssamling, og jeg gav den 29. maj 1973 det høje ting en udførlig redegørelse for overenskomsternes indhold og regeringens vurdering af de forhandlingsresultater, som er opnået ved dem. Jeg tillader mig at henvise til Folketingstidende 1972-73 spalte 7032-7045 og mener ikke nu at burde gentage, hvad jeg dengang fremførte.

Sammenfattende vil jeg give udtryk for, at den samlede løsning, der ved de to foreliggende overenskomster er opnået med hensyn til faste forbindelser over Øresund og lufttrafikken i området, må anses for tilfredsstillende på alle væsentlige punkter for Danmark. Så væsentlige spørgsmål som vilkårene for den kollektive trafik, afvejet mod vilkårene for den individuelle trafik, disponering af væsentlige dele af landenes ressourcer inden for trafiksektoren og støjbelastningen på begge sider af Øresund fra lufttrafikken indgår i disse overenskomster.

For at nå et forhandlingsresultat om disse forhold er det næsten en tvingende nødvendighed, at der nås en samlet løsning. For at nå en sådan må atter et meget betydeligt fagligt arbejdsmateriale være ajourført samtidig og en række nødvendige betingelser være til stede samtidig.

Trafikproblemerne i Øresundsområdet har været til overvejelse i mange år. Overenskomsterne anviser efter mange forhandlings-

runder og mange faglige udredninger en forsvarlig og god løsning på disse.

Idet jeg om overenskomsterens indhold tillader mig at henvise til min fornævnte redegørelse og til de bemærkninger, som ledsager de to forslag til folketingsbeslutning, skal jeg herved anbefale, at det høje ting meddeler sit samtykke til, at Danmark ratificerer de to overenskomster af 8. juni 1973 mellem Danmark og Sverige om faste forbindelser over Øresund og om lufttrafik-tjeneste m. m. i forbindelse med den kommende lufthavn på Saltholm.

Ordføreren for forslagsstillerne (Aage Frandsen). På socialistisk folkepartis vegne skal jeg hermed tillade mig at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om lønmodtagernes andel i merværdien og om etablering af en lønmodtagerfond, forslag til folketingsbeslutning om arbejdspladsdemokrati samt forslag til folketingsbeslutning om samfundsstyring af kapitalmarkedet.

Samtlige partier i folketinget og en række organisationer har fremlagt forslag, som alle går under betegnelsen økonomisk demokrati.

Når jeg som ordfører for mit parti skal fremsætte tre forslag til folketingsbeslutning, der efter vor opfattelse peger i retning af økonomisk demokrati, kan det være af betydning, at jeg præciserer, hvad SF forstår ved økonomisk demokrati.

For SF er økonomisk demokrati et system, hvor al planlægning og styring af produktionen sker i demokratisk valgte organer — på den enkelte arbejdsplads af virksomhedens ansatte i fællesskab og i samfundet som helhed af folkevalgte organer ud fra samfundshensyn.

Det er ikke gennemførelsen af dette, vi står lige foran.

Men det afgørende for SF må være, at de forslag, der gennemføres, peger i retning af økonomisk demokrati.

En demokratisering af økonomien må ske ved sideløbende ændringer i samfundets top og på gulvplanet. Sker der kun en demokratisering i toppen, er der fare for en eller anden form for organisations- eller statskapitalisme, og sker demokratiseringen kun på gulvplanet, er der fare for, at demokratiseringen bliver uden reelt indhold.

Med de tre forslag til folketingsbeslutning mener vi at have taget tilstrækkeligt

[Aage Frandsen.]

hensyn hertil. Det er i denne forbindelse væsentligt at understrege, at forslagene betragtes som en helhed.

Forslaget om kapitalstyring tager sigte på en demokratisering i toppen, medens forslaget om arbejdspladsdemokrati tager sigte på en demokratisering på gulvplanet. For begge forslag gælder det, at man ikke angriber ejendomsretten, men alene dispositionsretten, medens forslaget om lønmodtagernes andel i merværdien og etablering af en lønmodtagerfond angriber ejendomsretten og virker både som en styrkelse af kapitalstyringen og arbejdspladsdemokratiet.

Ud over at henvise til bemærkningerne til de tre forslag vil jeg her komme ind på nogle områder af mere principiel art.

Som det også står anført i bemærkningerne til forslaget om arbejdspladsdemokratiet, griber dette forslag ind i forhold, der hidtil har været overladt til arbejdsmarkedets parter. Men det har været en almindelig tendens ved fastlæggelse af regler for arbejdsmarkedet, at folketingene mere og mere har lovgivet om forhold, der hidtil har været aftalt mellem arbejdsmarkedets parter.

Det er dog slet ikke meningen med dette forslag, at folketinget skal afløse arbejdsmarkedets parter som den myndighed, der fastlægger regler for arbejdsmarkedet. Dette fremgår bl. a. af, at forslaget kun tilsigter at angive retningslinjer for en rammelov.

Forslaget tager sigte på at fratage arbejdsgiverne deres hidtidige næsten enevældige ret til at lede og fordele arbejdet ved at tildele lønmodtagernes valgte repræsentanter en slags vetoret i en række spørgsmål.

Meningen med forslaget er ikke at ændre beslutningsniveauet, men at placere lønmodtagerne med deres rettigheder på de steder, hvor afgørelserne træffes.

Derfor foreslås det, at lønmodtagerne får repræsentation i bestyrelse og direktion i virksomheder med mindst 10 ansatte, hvilket betyder, at der skal oprettes sådanne organer i virksomheder, hvor disse ikke findes, f. eks. i enkeltmandsejede virksomheder. Grænsen 10 er fastsat ud fra den opfattelse, at i virksomheder med under 10 ansatte er det unødvendigt at oprette formelle organer for at få demokratiet til at fungere. Her

skulle det være tilstrækkeligt at give beføjelserne til lønmodtagernes valgte repræsentanter.

Lønmodtagernes repræsentation i alle bestyrelser og direktioner, hvor der er 10 ansatte, kan betragtes som en videreførelse af bestemmelserne, der blev vedtaget ved ændringerne af aktieselskabsloven i foråret 1973.

Forslaget om kapitalstyring tager, som det også er anført i bemærkningerne til forslaget, primært sigte på, at fordelingen af kapitalressourcerne skal ske ud fra samfundsrentabilitetshensyn, og at denne fordeling skal ske efter retningslinjer fastsat af regeringen på baggrund af beslutninger truffet af folketinget. Og selv om den vedtagne lov om kapitalformidling er et skridt på vejen, er det efter SF's opfattelse ikke tilstrækkeligt. Endvidere viser diskussionen om loven om kapitalformidling, herunder Nationalbankens deltagelse heri, at det er nødvendigt, at Nationalbanken helt og holdent kommer under regeringens og folketingets kontrol.

Som det fremgår af bemærkningerne, er der flere formål, der ønskes opfyldt med forslaget om lønmodtagernes andel i merværdien og etablering af en lønmodtagerfond.

De forskellige regler for virksomhedernes bidrag og for placeringsregler afspejler delvis disse forskellige formål.

Baggrunden for at fritage virksomheder med under én beskæftiget lønmodtager (dvs. en lønmodtagerudgift på 60.000 kr.) er at fritage de virksomheder, hvor det er virksomhedsindehaveren og eventuelt dennes ægtefælle, der for den overvejende del skaber værditilvæksten.

Baggrunden for grænsen ved 10 ansatte — både med hensyn til afgiftsstørrelse og genplaceringen — er, at forslaget bl. a. skal sikre lønmodtagerne ejendomsretten til produktionsmidlerne. Dette gælder i mindre grad de små virksomheder (her defineret som virksomheder med under 10 ansatte). Derfor skal virksomheder med mindst 10 ansatte ifølge forslaget betale én procent mere i afgift, men denne afgift skal til gengæld blive automatisk indestående i virksomheden som lønmodtagerkapital, og ekstrafgiften er derfor at betragte som formueoverførsel fra kapitalejer til lønmodtager.

Spørgsmålet om udbetaling fra fonden til

[Aage Frandsen.]

lønmottagerne i en eller anden form må være noget sekundært og kan kun have betydning, hvis man med forslaget ønsker stærkt at understrege, at ordningen omfatter alle lønmottagere, hvilket er baggrunden for forslaget om at lade udbyttet tilfalde en omorganiseret ATP-fond.

Under alle omstændigheder vil udbetaling kun medføre, at afgifterne skal være større, og/eller at fonden bliver mindre. Derfor er det vigtigt at begrænse udbetalingerne til det mindst mulige.

Med SF's tre forslag til folketingsbeslutning er der i folketinget fremsat forslag til økonomisk demokrati af to partier, socialdemokratiet og SF.

På en række konkrete punkter er der uenighed mellem de to partier, men afgørende er, at de to partier er enige om, at der nu skal ske et indgreb i kapitalejernes hidtidige ret til at høste gevinsterne af den merværdi, der skabes i virksomhederne. Endvidere er der enighed om, at en del af midlerne fra en afgift automatisk skal genplaceres i virksomhederne, og at der skal etableres en central fond med henblik på en styring. Uenigheden går bl.a. på, hvor mange spørgsmål der skal inddrages i ØD-diskussionen — SF ønsker spørgsmålet om arbejdspladsdemokratiet og kapitalstyringen med.

Men uenigheden går også på, hvordan lønmottagernes andel i merværdien skal tilvejebringes, og hvordan en lønmottagerfond skal ledes. SF mener, det er meget vigtigt, at grundlaget for lønmottagernes andel i merværdien bliver værditilvæksten. Hvis man i stedet anvender lønsummen, er der stor fare for forvridninger både i forbindelse med selve afgiften og i forbindelse med den automatiske genplacering. En afgift på lønsummen vil i mange tilfælde virke hårdt på de virksomheder, der har en relativt stor lønudgift, og det er ikke altid i de lønintensive virksomheder, at det er bedst at genplacere midlerne.

SF mener også, at det er vigtigt, at fonden bliver ledet sådan, at den enkelte lønmottager får en så direkte indflydelse på fondsledelsen som muligt, hvilket vil kunne ske ved at lade tillidsmændene (virksomhedsrådene) vælge repræsentantskabet, men ikke ved at lade organisationerne vælge.

SF har fremlagt de tre forslag samlet for at understrege, at forslagene skal ses som en helhed — ikke at forstå sådan, at det hele nødvendigvis skal gennemføres samlet, men at det er vigtigt for, at det, der gennemføres, kan pege i retning af økonomisk demokrati, at der bliver gennemført væsentlige dele af forslagene, og at det, der bliver gennemført, både er en demokratisering i toppen (kapitalstyring) og på gulvplanet (arbejdspladsdemokrati).

Mit parti er stærkt interesseret i at komme i gang med at løse de problemer, som forslagene tager sigte på at løse. Vi har i SF og socialdemokratiet en fælles modstander, de borgerlige partier, når det drejer sig om demokratisering af erhvervsliv og økonomi. Jo hurtigere vi skaber indbyrdes klarhed på vor side, jo stærkere vil sagen stå i befolkningen. Det er det afgørende. I øvrigt er vi åbne over for forskellige måder at løse problemerne på, forudsat at hovedsigtet bevares, og er villige til at gå ind i drøftelser herom. På denne baggrund vil jeg anbefale forslagene til folketingets velvillige behandling.

Skriftligt besvaret spørgsmål.

Af *K. J. Mortensen* til udenrigsministeren (16. oktober 1973):

„Vil ministeren overveje at stoppe enhver form for yderligere udviklingsbistand til krigsførende stater og ikke genoptage denne, før reel fred er oprettet?“
(Spm. nr. 18).

Begrundelse.

Selv om jeg til fulde erkender, at Danmark har en forpligtelse til at yde støtte til udviklingslandene og oven i købet mere, efter min mening, end vi i øjeblikket gør, finder jeg, at det må være rimeligt, at udviklingsbistand ikke ydes til krigsførende stater. Jeg kan til enhver tid tilslutte mig tidligere udtalelser fra ministeren om, at de politiske forhold i et land ikke skal være afgørende for udviklingsbistand, men må dog være af den mening, at det vil være forkert at indgå aftaler om udviklingsbistand til lande, som er i krig med andre stater — et problem, som er aktuelt på grund af situationen i Mellemøsten.

Udenrigsminister *K. B. Andersens* svar (23. oktober 1973):

Det danske bistandssamarbejde med udviklingslandene er baseret på princippet om, at valget af modtagerlande og bistandsaktiviteter ikke bør være afhængige af de politiske forhold i modtagerlandet, men alene bør afgøres ud fra udviklingsmæssige vurderinger, først og fremmest udviklingslandets og dets befolknings behov, samt Danmarks mulighed for at imødekomme det.

Krigstilstand kan naturligvis hæmme eller helt udelukke et lands muligheder for at modtage udviklingsbistand. Hvis yderlandet f.eks. ikke kan bringe projektudstyr frem på grund af krigen, eller hvis bistandspersonellet kommer i fare, må hjælpen naturligvis opgives. Det kan også tænkes, at modtagerlandet ikke kan modtage hjælpen, fordi dets egen del af et bistandsprojekt ikke kan gennemføres.

Bortset fra disse tilfælde, hvor udviklingsbistanden simpelt hen ikke kan gennemføres, må man selvfølgelig tage stilling til de tilfælde, hvor hjælpen nok kan gennemføres, men hvor man må overveje, om den bør gennemføres, når landet er i krig.

Efter min mening vil det ikke være rigtigt at gå ind i nye bistandsaktiviteter, når modtagerlandet er krigsførende. På den anden side vil det være forkert ikke at videføre igangværende bistandsindsatser. Dette gælder da navnlig i de tilfælde, hvor hjælpen har en humanitær og uddannelsesmæssig karakter.

Lad mig for en ordens skyld slutte med at sige, at særlige situationer kan gøre en speciel humanitær bistandsindsats ønskelig netop i en krigssituation, f.eks. for at hjælpe sårede eller flygtninge.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om nedlæggelse af Københavns havnebane mellem Langebro og Slotsholmsgade.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 16) findes i tidenden sp. 591).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling, sattes til forhandling under ét.

Holmberg: Ministerens forslag om nedlæggelse af den gamle, sikkert hæderkronede bane, Københavns havnebane, har jo været til første behandling, hvor det fik tilslutning fra alle politiske partier — så megen tilslutning endda, at vi ikke følte, der var anledning til udvalgsbehandling. Men nu har vi kunnet læse i dagspressen, at banelegemet var brudt op, inden ministeren kom med sit forslag om nedlæggelse. Det har vel ingen større betydning i denne lille sag, men der er dog principper heri. Hvis ministeren kom i tanker om at nedlægge f.eks. Viborg-Løgstor banen og banelegemet på det tidspunkt var opbrudt, inden ministeren kom med sit forslag, hvad så? Der er ikke megen mening med en bane uden spor; det ser egentlig lidt sjusket ud.

Mit spørgsmål er altså: er det rigtigt, hvad vi har kunnet læse, at ministeren kom med sit forslag, efter at banelegemet var opbrudt?

Indenrigsministeren (Egon Jensen): Da jeg er i den situation, at jeg skal svare på trafikministerens vegne, må jeg sige, at jeg er så uvidende som et nyfødt barn på dette område. Men på den givne foranledning skal jeg nok sørge for, at der bliver givet endelig besked inden tredje behandling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om en forvaltningslov [af Hans Toft m.fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. I) findes i tillæg A. sp. 365, fremsættelsen i tidenden sp. 327).

Forslaget sattes til forhandling.

Justitsministeren (Hjortnæs): Det foreliggende forslag til folketingsbeslutning er jo en genfremsættelse af det forslag, som blev fremsat sidste år, og som blev undergivet